

THE MEANING OF THE „ LETTERS TO THE BULGARIAN TEACHER” OF SUHOMLINSKIJ

Olga V. Kostova

ABSTRACT: In "Letters to the Bulgarian teacher" Suhomlinskij shares advises to his Bulgarian colleagues, how to better organize the educational process. He pays attention especially on the children mind education, the work with the book, the work with the family and the so called "hard children", civil and patriotic education.

KEYWORD: School, children, parents, book, education, learning.

Въведение.

Името на Василий Александрович Сухомлински отдавна е известно в целия свят. Неговото творчество умело обединява и теория, и практика на обучението и възпитанието и продължава да се изучава от учени теоретици и учители практики.

Василий Сухомлински е роден на 28 септември 1918 година в село Василиевка, Херсонска губерния – Украйна, в семейството на селянин. И четирите деца – трима братя и сестра - стават учители, като всички преподават украински език и литература. Отначало Сухомлински учи в град Кременчуг в работнически факултет, а след това е приет в педагогически институт. Сухомлински учи редовно само две години и на седемнадесет годишна възраст започва да преподава в училище. След това се премества в Полтавския педагогически институт на задочно обучение, което завършва през 1939 година. Така се случва, че в списъка на завършили Полтавския педагогически институт, където вече присъства името на Антон Макаренко, се вписва и името на Василий Сухомлински.

След завършването на института той се завръща по родните си места и започва да преподава украински език и литература. През 1941 година отива на фронта, като доброволец. През януари 1942 година Сухомлински е тежко ранен в битката за Москва. По-чудо оцелява, но парче от снаряд остава в гърдите му до края на живота. След дълго лечение в болниците на Урал, той моли пак да го изпратят на фронта, само че комисия не го признава пригоден за фронта. Назначен е за директор на училище в далечната Уфа. След като са освободени родните му места, той се връща там. Най-напред е назначен като завеждащ районен отдел на просвета, но вече през 1947 година той моли да бъде назначен в училище. И така през 1948 година застава начело на Павлишкото средно училище в Кировоградска област, Украйна, което ръководи 22 години до края на дните си. През далечната 1948 година Павлишкото училище е едно обикновено училище, почти разрушено по времето на войната, което става известно благодарение на Сухомлински.

Сухомлински създава оригинална педагогическа система, основана на принципа на хуманизма, на признаване на личността на детето. Той е известен най-напред като директор на Павлишкото училище, като учител, като Педагог с главна буква, като кандидат на науките, като член-кореспондент на Академията на педагогическите науки на Съветския съюз, заслужил учител на Украйна, като детски писател. И най-вече като голям педагог-хуманист. Той е автор на 36 монографии на научни работи, повече от 600 научни статии, около 1200 художествени творби за деца. Най-важните му монографии са станали настолни книги за много учители-практици, помагайки им в разрешаването на много въпроси в учебно-възпитателния процес. Работите на Василий Сухомлински са преведени на 56 езика.

„Пръв в съветската педагогика той се стреми към теоретическо и практическо решаване на главните, най-острите педагогически проблеми на съвременността: конформизмът във възпитанието и крахът на идеята за всеотлично развита личност, наличието на трудновъзпитаеми деца, които тенденциозно се скриват от обществото; увеличаване на детската престъпност и нейна силна ювенизация ; размиването, както във времето, така и в пространството между личността, „Азът” и колектива, групата „Ние”, и то за сметка на отделния човек, който е превърнат във винче от смазващата го система”-пише за Сухомлински Л. Милков /1: 6/

Василий Сухомлински участва в много научни форуми, учителски конгреси, чете лекции по педагогика в Република Куба, ГДР, България.

През 1966 година той за втори път посещава България, където има много срещи с учители, директори на училища, родители и ученици. След завръщането си в родината, той получава десетки писма от своите български приятели, колеги с въпроси за педагогическата дейност. С отговорите към българските учители се раждат шест „Писма до българския учител”, публикувани в списание „Народна просвета” 1967г., кн.2, 5, 7, 12, и 1968 г. кн.7, 9.

В изследването си ще използвам сборника :

В. А. СУХОМЛИНСКИ. ПИСМА ДО БЪЛГАРСКИЯ УЧИТЕЛ.

Шумен, Издателство „Алтос”, 1995г.

Съставител, научен редактор, въвеждащи бележки и анализ професор, д. и. н. Лучиян Милков.

„В изключително богатата си кореспонденция с чужбина, **само към българските учители В.А. Сухомлински използва този специфичен педагогически жанр.** Това е факт, достоен за възхищение и гордост, тъй като от направеното от нас проучване друг такъв случай в България няма - световно известен педагог, преведен на десетки езици, да се обърне пряко към своите колеги в чужбина и да разработи кардинални възпитателно-образователни проблеми, да споделя с тях идеи и да се вслушва в мнението им, да отчете постигнатото от тях и да ги окуражава в дейността им” /1: 8/.

Сухомлински отделя голямо внимание на въпросите, свързани с умствено възпитание на децата. В своите работи „За умственото възпитание” и много други статии и изследвания, той обръща внимание на същността на умственото възпитание, на проблемите и въпросите, свързани с условията за решаването на този процес, а също така на пътищата и формите на умственото възпитание /2/.

ПЪРВО ПИСМО ВЪЗПИТАВАЙТЕ УМА У ДЕТЕТО

В своето първо писмо изтъкнатия украински педагог отговаря на въпрос на своите български колеги: **Кое е най-главното в педагогическия труд? Как да възпитаваме децата добри, сериозни, послушни?**

Най-напред, обръщайки внимание на това, че този проблем интересува не само българските учители, учители в Украйна, а и по целия свят, Сухомлински пише: „...според мен най-главното в нашето майсторство и изкуство е – да се познава детето, да се разбира и чувства истината, че всяко дете - това е цял свят от мисли, чувства, интереси, преживявания, стремежи, радости, обиди, привързаности, огорчения”./1:21/

Още от първите думи на Сухомлински, се вижда неговото дълбоко хуманистично отношение към децата, неговата култура на възпитател, човек, педагог. /3/

Познаването на детето има огромно значение, защото не всички деца от първите дни в училището могат еднакво добре да се справят със свои учебни занимания, не всички деца идват на училище еднакво добре подготвени, не всички деца могат да преодолеят своите първи неуспехи. И тогава започват първите страдания на малкия ученик, които след продължителни неуспехи прерастат в равнодушие, когато на детето е вече абсолютно безразлично колко лоши оценки и бележки има в дневника си. Детето, напомня Сухомлински, не може да бъде щастливо, ако в училище му е лошо или скучно, ако то не се чувства достатъчно способно, за да овладява основите на науките. За да направим децата щастливи, трябва най-напред да им помогнем да умеят да се учат, разсъждава педагогът. Майсторството на учителя е в това да се

подкрепят децата непрекъснато, да се научат да се учат, да повярват в успеха си и да го постигнат.

Сухомлински подчертава, че и той, вече с голям педагогически опит, винаги търси причини за изоставането на децата и съветва това да правят и неговите български колеги, защото причините са разнообразни и добрия учител трябва да намери отговор за всеки изоставащ ученик, ако иска да му помогне. А въпросите винаги са едни и същи: Как не успяващия ученик възприема света, защо му е толкова трудно да запомни, да разбере учебния материал, защо ученето гаси пламъчето на мисълта?

За да разбере проблемите на тези деца, учителят ги води сред природата и вижда, как се преобразяват децата, как усещат ярките образи на природата, звуци, миризми, как се възхищават на природни явления. И тогава прави извод, че става голямо противоречие: „Учителят се стреми да вложи в детската глава колкото се може повече знания, но не го учи да мисли, а като не го научи, се учудва - защо детето не може нищо да осъзнава и запомня?” /1:25 / Педагогът напомня, че не бива да се работи прибързано, „галопно”, защото има деца, които мислят бавно и умният учител няма да кара тези деца да бързат, да се изморяват излишно, защото ефективността от умствения труд не зависи от броя на решените задачи/1/. За да научим децата да мислят, отбелязва Сухомлински, трябва процеса на обучение да бъде радостен за децата. А такъв той може да стане, когато: няма да се заучават наизуст нещата, които децата не разбират, когато книгата ще стане техен другар в постоянно търсене, когато на децата им е интересно, когато обучението ги подбужда към творчеството, когато се възпитава любознателност, наблюдателност и интерес към обкръжаващата среда, когато има създадени класни колективи, а отношенията между учители и ученици ще бъдат дружески и доверителни. И не бива да се страхува учителя от вечните въпроси: Защо? Защо? Защо?

Желанието да се знае се заражда тогава, когато детето почва да мисли, когато действа творческата сила на неговото познание. „Желанието да се знае е могъщ стимул на умствените сили и способности на детето. Желанието да се знае - това е емоционален заряд на мисълта. Да се събуди това желание - това е от коренните и най-важните задачи на учебно-възпитателния процес”/1:36/. Педагогът смята, че едно от важните условия в развитието на умствените способности на детето е: словото на учителя, четенето, творчеството, уроците по мислене, самообразованието. Сухомлински съветва учителите никога да не забравят, че въпросът за умственото възпитание е един от най-сложните в педагогическата дейност, а за неговото решаване е необходимо душевно равновесие на детето, пълнота на живота, яснота на мисълта, увереността в своите сили и вяра във възможността за преодоляване на трудностите.

ВТОРО ПИСМО

ТРУДНИТЕ ДЕЦА В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ

Сред многото въпроси, които занимават педагога в Павлишкото училище се откроява и въпроса за работата с трудните деца/4/. Затова съвсем естествено е, че във второто си писмо към българските колеги, Сухомлински се опитва да отговори : **Защо има трудните деца? Какво ги прави такива? От какво зависят умствените способности на детето или възрастния човек?**

Като един от страшните врагове на детското здраве и особено на умственото развитие на детето, педагогът посочва алкохолизмът на техните родители. За съжаление тези деца носят бреме, стоварено им от родителите и затова е много важно учителят да е много хуманен човек, да обича деца, да намери подход към тях и да им помогне, макар и бавно да постигнат поне малки успехи и да придобият някакви навици. Но не бива да се забравя, че най-голямото значение за умственото развитие на детето **играе човешкото обкръжение**/1/ За да бъде детето мислещо, голямо внимание трябва да се обърне на периода от раждането до 7-8 годишна възраст, защото именно в този период в мозъка, в мислещата материя стават дълбоки изменения, благодарение на които детето става човек. Това, което е пропуснато през първите 7-8 години, никога и с нищо не може да бъде възстановено. Ако има пропуски, появяват се „трудните деца”, а обществеността мисли, че училището може да поправи всичко. Само, че не е така, отбелязва Сухомлински. За да се разрешават проблемите, за да се прави всичко в името на доброто на децата, трябва ясно да се каже, какво може училището и какво могат и трябва да

правят родителите.Трябва да отбележим,че Василий Сухомлински прави много в развитието на семейното възпитание. Неговите работи”Родителска педагогика”, „Мъдростта на родителската обич” и много други разкриват пред родителите сложните въпроси и много отговори за възпитанието на децата. Така и в своето писмо към българските колеги, Сухомлински отбелязва,че”...майката и бащата са първите възпитатели”/1:46/„Без родителските думи, без майчината и бащината грижа за духовния свят на детето, без атмосферата на богат, интересен и пълноценен духовен живот в семейството - в това първо огнище на мисълта, на чувствата, на родния език - е немислимо хармоничното умствено развитие на детето” /1:46/.

С голяма любов към България, големия педагог отбелязва, че българите имат прекрасни традиции, върху които може да се развива педагогическата култура на родителите. От посещението си в българските семейства, Сухомлински прави извод, че в българското семейство има истинска грижа на майката и бащата за умственото развитие на детето. Той съветва българските учители да не забравят, че именно в семейството се поставят основите на умственото възпитание, а върху тези основи училището надстроява развитието на детето. Един от източниците, които дават представа за развитието на детето е неговата реч, а работата по развитие на речта изисква голямо педагогическо майсторство, защото мисленето и речта са свързани – бедността, ограничеността в речта на детето води до непълноценно умствено развитие.

„Многогодишните наблюдения над умствения труд на много деца и юноши постепенно откриха пред мен следващата твърде важна закономерност в развитието на умствените способности: колкото по-дълбоко чувства детето най-тънките отънъци на думата, колкото по-трайно думата влиза в неговото съзнание, толкова по-интензивни са процесите, които протичат в невроните през време на мислене”/1:50/.

Във второто си писмо Сухомлински отбелязва също така, че неизчерпаем източник за развитието и обогатяването на мисълта и речта на детето са произведенията на родната литература и фолклор: ”Аз бих ви посъветвал да избирате от приказките на Елин Пелин тези откъси, в които се изобразяват природата, и да ги четете сред природата, под разклонените стволоче на дърветата, при ръмолещите планински ручей”/1:55 /.

В развитието на мисленето и речта на децата голяма роля играе творчеството. Добрия учител трябва да подтиква децата към разнообразни прояви на творчеството - литературни творби, рисунки.”Поетическото творчество на детето - това е такова условие за неговия богат духовен живот, както чистия въздух е условие за здраве”/1:58/.

ТРЕТО ПИСМО

КНИГАТА-ИЗТОЧНИК НА ЗНАНИЯ, ДОБРО И КРАСОТА

Една от силните страни на педагогическото творчество на Сухомлински е книгата - поезия и проза, произведения написани за децата от Сухомлински, а също така и приказки, написани от самите деца, - припомня един от изследователите на творчеството на Сухомлински Г.Волков /5/. Затова съвсем естествено е, че към тази тема педагогът се обръща в своето трето писмо към българските си колеги. „Работата в училище ме убеди, че книгата е огромна възпитателна сила”/1:61/.

И това е така, подчертава Сухомлински, защото книгата влияе на душите на децата, чрез книгата се възпитава естетика и красота. Не бива да забравяме, отбелязва педагогът, че през живота си човек може да прочете не повече от две хиляди книги, а затова е много важно тези книги да се подбират много внимателно. С голямо удоволствие Сухомлински подчертава, че при посещението си в българските училища той вижда,че българските учители грижливо събират в училищните библиотеки книги, защото : „не е мислимо българското училище, дори и най-отдалечено и най-малко начално или основно училище, в което на почетно място в неговата библиотека не биха стояли произведенията на Петко Славейков, Друмев, Ботев, Каравелов, Вазов, Константинов, Раковски, Чинтулов, Елин Пелин, Стаматов, Смирненски, Гео Милев, Вапцаров”/1:62/.

Голямо значение за умствено възпитание на децата от начална образователна степен имат приказките - четене и създаване от самите деца. Без приказките е невъзможно да се представят интелектуалните взаимоотношения между децата, колективни преживявания, радостта от

създаване на приказка, от съвместно творчество. За българските деца Сухомлински препоръчва приказките на Елин Пелин, народните балади на Петко Славейков, приказките на руските писатели Лев Толстой и Алексей Толстой, приказките на Андерсен, на Братя Грим, на Шарл Перо.

Сухомлински винаги казва, че развитието на детето започва в семейството. От голямо значение е как се отнасят към книгата в семейството, какво значение заема тя в духовния му свят. Опитният педагог в работата си с родителите трябва да препоръчва, кои книги да четат децата и в коя възраст, кои книги ще бъдат полезни за родителите, кои книги трябва да заемат място в семейната библиотека. И само съвместната работа с родителите дава голям резултат - за няколко години се попълват домашни библиотеки на децата, на празниците родителите вече купуват на децата си книги.

Украинският педагог смята, че за децата от голямо значение е обстановката, в която те слушат или четат едно или друго художествено произведение. Той препоръчва създаване на Стая за четене, която може същевременно да бъде и Стая за приказки, каквато има и в Павлиш. В началното училище четенето може да се съчетава с драматизация, защото децата бързо запомнят любим сюжет и искат да го повтарят много пъти, а и той не им омръзва, защото колективното преживяване на нравствената красота предпазва от егоизъм и равнодушие.

Ключът към самообразованието, казва Сухомлински, това е умението да се работи с книга, да се чете, да се пише. Не бива да забравяме: "Колкото повече ученикът трябва да запомни, да научи, да запази, толкова повече той трябва да прочете това, което не трябва да запомни и да запази в паметта си, а трябва само да узнае, само да обмисли и да преживее интелектуалната радост от научаването" /1:68/. За тази цел незаменим помощник е научно-популярната литература, която е съобразена с възрастта на детето, а също така книги за живота и дейността на ученици и творци на науката." Ако вие искате у юношеството да има истински интерес към науката, знанията, ученето, донесете до младите души благородния образ на този, който е творил и твори наука, борил се и се бори за научните истини" /1:71/.

Не бива да подценяваме значението на художествената литература, - казва Сухомлински, - но трябва да се внимава, каква точно литература ще се чете от младите хора, защото четенето - това е с нищо не сравнимо творчество, признак за богат духовен живот. Важното е книгата да стане учител, спътник през целия живот на човека. Незаменима роля за възпитаване на любовта към книгата, към четене играят уроците и извънурочната дейност по литература. А за да встъпят децата в големия живот, като нравствени и добри хора, хора, уважаващи народа си, традициите си - книгата трябва да стане могъщ възпитател, добър другар и наставник на младежта, - съветва Сухомлински.

ЧЕТВЪРТО ПИСМО ЗА ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯ

В това писмо Сухомлински споделя, че въпрос за знанията и уменията вълнува всички учители по света, защото това е въпрос за ефективността на обучението. Много е важно всеки учител, всеки родител да се вгледа в това, как учат децата и да вникне в същността на това, което наричаме обучение, успеваемост, знание. И най-важното е да се ориентиране в това, което е ефективност на обучението.

Педагогът обяснява, че в първи клас детето извършва много по-голяма крачка в своето развитие, отколкото в средна степен. Трудът на първокласника, ако се отчитат неговите сили е много по-тежък, отколкото трудът на осмокласник или деветокласник. През първия етап на обучението знанията, които овладява детето са тясно свързани с уменията, с практически навици. На този етап е невъзможно да знаеш, без да умееш. А и самата логика на обучението в началните класове е такава, че детето не може да запомни нещо, без да го разбере - знанията и уменията се превръщат в творчество, а където има творчество - има и желание да се учи. Почти всички знания, които усвоява детето, то прилага, те се развиват, а заедно с развитието на знанията се извършва и умственото развитие на детето. Но постепенно процесът на обучението се променя, отбелязва педагогът. Знанията започват да се отделят от уменията, все повече се претрупва паметта на децата, защото те са принудени да запомнят материал, който не успяват да разберат, все по-малко се включва мисълта, а учителят много често забравя, че неговият

съюзник е непроизволното запомняне, което включва в действие мисълта и паметта. „Ако всеки учител би помислил с цялата си отговорност в това, колко вреди на образованието и умственото възпитание и развитие носи обстоятелството, че учениците от ден на ден, от месец на месец запомнят свършено ненужен за запомняне материал”/1:85/ - И тогава обучението започва да става трудно за децата. Сухомлински пише, че в днешното време, за да си образован не е нужно да наизустяваш нещата, които не разбираш., а е нужно да се ориентираш в море от знания, в книгите. Трябва много интелигентно да се подходи към въпроса за това, кое трябва да се запомни обезателно и това, което не трябва, защото детето най-добре запомня тогава, когато не се поставя пряка задача за запомняне. ”Ясно разграничаване на това, което трябва обезателно да запомни, и това, което не трябва да се запомни-това е важен, принципен въпрос – и не само теоретически, но и практически”/1:86/.

Много хубави препоръки дава Сухомлински на българските учители в огромяването на деца. Той предлага още в начална степен учителят да състави своя правописен речник - минимум с около 2000 думи, които биха обхващали не само правописни правила, а и тези думи, които просто трябва да се запомни, как се пишат. В продължение на курса на обучение в начална степен да се работи върху тези думи така, че децата да ги запомнят. Тази работа е творческа, тя дава възможност да се използват разнообразни методи, сред които и диктовки, и съчинения, и граматически игри и просто записване на думи, с цел запомняне на техния правопис. Ако тези думи се разпределят във времето, то на ден ще се паднат не повече от три нови думи за научаване. В началните класове, смята педагогът трябва да има повече тренировъчни упражнения, за да се изработи темп на писане. „Умението да се пише, доведено до степен на автоматизъм, е необходимо в началните и особено в средните и горните класове преди всичко, за да се развива мисленето”/1:89/.В придобиването на знания и умения, необходимо , - мисли Сухомлински, - учениците да могат да изследват, и не само на опитно поле, но и в часовете и в извънкласна дейност, защото училището трябва да възпитава у децата жажда към знанията, желанието за самообразование..„Без знания няма умения, но и без умения няма знания..Майсторството и изкуството на възпитанието се състои в това, тези два елемента на образованието винаги да се намират в тясна, хармонична взаимна връзка”/1:92/.

ПЕТО ПИСМО СВЕТИНЯ НА ДЕТСКОТО СЪРЦЕ

В своето пето писмо към българските учители, Сухомлински опитва да отговори на въпроса : **Как се възпитава душата на човека?**

Педагогът отговаря,че това е много сложен въпрос, на който не може да се отговори еднозначно: „**Това е най-животрептящият въпрос, най-острият, най-тревожният въпрос в теорията и практиката, алфата и омегата на възпитанието**”/1:94/

Голямо значение в детските години играе образът на родната майка и родния баща, сиянието на звездите, миризмата на родното поле, земята, народните песни и приказки, нещо, което се нарича „малката родина”. А по този начин в детското сърце се утвърждава и най-голямата светиня - Родината. Много е важно детето да се чувства съпричастно към народа си, към неговите постижения, история, успехи и борби. „Става дума за докосване до майчиното, бащиното слово, на словото на учителя към най-фините струни на човешкото сърце, които се откликват с чудна музика, с очарователно звучене – ту нежно и спокойно, ту гневно и сурово, откликват се на всеки нагледен образ, на всяка картина, на всяка дума, която носи, разкрива малко зрънце, малка частица от онова велико и прекрасно, чието име е Отечество” /1:103/.

Сухомлински отбелязва, че не бива да се надяваме, че чрез знанията, чрез образованието може да се възпитава любовта към Родината. Това възпитание се провежда незабелязано, а резултатът се постига, когато у детето се развие чувство на състрадание, на съвместно преживяване, възхищение от хората, вдъхновение от жената, жената-майка, възхищението от труда на хората за него, а след това и желание да се труди за другите: ”Радостта от творчеството, радостта да се трудиш за хората, която храни с животворните си сокове голямо патриотично чувство и която създава у душата на нашия възпитаник светинята - Отечество,

тази радост започва от правенето на добро на майката и бащата, дядото и бабата - на тези, които са те родили, отхранили и отгледали”/1:106/.

Не веднъж педагогът подчертава „че възпитанието на сърцето” започва именно там, от възпитанието на децата да бъдат добри дъщери и синове, да познават историята на своята Родина. ”Ние се стремим още от малко детето да разбере и почувства какво е то и от какъв корен е израсло, кой е неговият народ и каква е историческата съдба на народа му, на каква цена той, наследникът на материални и духовни ценности на бащите си, е получил щастieto на свободно и творческо битие”/1:108/.

Във възпитанието на душата огромно значение заема колективът, защото богатия интелектуален живот на колектива помага за разкриване на духовните мисли, стремежи и убеждения, на желание родната страна да стане по-хубава, по-богата, по-могъща.

ШЕСТО ПИСМО

ВЪЗПИТАВАНЕ НА ЧУВСТВО ЗА ДЪЛГ

„Вас ви безпокои въпроса за възпитаването на чувство за дълг. Да, според мен това е един от най-сложните проблеми в теорията и практиката на възпитанието” - така започва своето шесто писмо Сухомлински/1:114/. И ето как обяснява своите думи педагогът:” В същност човешкия живот започва от дълга, от този момент, когато човек прави не това, което му се иска, а това, което трябва да направи в името на всеобщо благо, в името на хармонията на неговото щастие и щастieto на другите хора, в името на висшите интереси - интересите на народа и обществото”/1:117/.

Чувството на дълг трябва да навлиза в живота на човека много рано, възпитавайки и облагородявайки потребностите. Незаменима роля тук играе трудът, одухотворен от желанието да се видят резултатите от него. Сухомлински подчертава, че техния педагогически колектив смята, че децата от ранна възраст трябва да видят резултатите от своя труд .Малките деца засаждат Градина на Майките, Лозе за дядовците и бабите. Всяко дете има свое дърво, своя храст, за който се грижи. А по-големи ученици имат по-големи трудови задължения. И е много важно, казва учителят, че това не е игра на труд, а истински труд, благодарение на който в детското сърце прониква мисълта, че да се трудиш за хората - това е висша чест и отговорност. Не бива да се страхуваме от трудностите, от потта на нашите деца, защото „трудът за това е труд, защото е труден”, но без него е немислим човек: ”Трудът се одухотворява от дълга само благодарение на отговорността”/1:120/.

Заклучение.

Колкото повече четеш Сухомлински, толкова повече разбираш, че всички негови книги и статии се обединяват от мисълта, че за хармоничното възпитание и развитие е необходимо да се използват разумни средства. Затова и в своите ”Писма до българския учител” Сухомлински дава съвети, практически и разумни, за да се развиват децата хармонично във всяко едно отношение . И това са главно следните съвети:

Детето не може да бъде щастливо, ако в училище му е зле и ако то не се чувства способно да овладява основите на науките.

Майсторството на учителя е в това да помогне на детето да се учи.

За да няма „трудни деца” училището трябва да работи заедно със семейството.

Трябва да се знае, какво може училището, а какво могат и трябва да правят родителите.

Ключът към самообразованието - това е умението да се чете, пише, работи с книга.

Учителят е този, който трябва да научи децата на това.

Учителят трябва грамотно и интелигентно да прави винаги хармонична връзка между знанията и уменията на децата.

Душата на детето се възпитава тогава, когато детето се възпитава в любов към близките, към Родината.

Трудът трябва възпитава в детето чувство на отговорност.

Това, за което пише Сухомлински е било реалност, която може да бъде постигната във всяко едно училище, защото в неговите препоръки няма нищо, което да е недостъпно за всеки един учител, отдаден на своята професия и най-напред на децата.

References:

1. V. O. Suhomlinskij ., Letters to the bulgarian teacher., - Shumen, 1995
2. Suhomlinskij V. O. Chosen works in five volums, - K.: Radyansk school, 1977, - volume 4.
3. Luchian Milkov. The humanism of Vasilij Aleksandrovich Suhomlinski., Shumen 1996
4. Luchian Milkov "Trudnite" detsa v pedagogicheskata sistema na Suhomlinski. Obshtestveno vyzpitanie, 1983.№ 1.
5. Volkov.G.N. Master unique experiment. G.N.Volkov. - M: Soviet pedagogy. - 1988. №9.

*докторант Олга В. Костова
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
prostar.company@gmail.com*